

BUGÜNÜN SARAYLISI

Refik Halid Karay

Öykü Ambar Memuru Ata Bey, İstanbul Gedikpaşa'da karısı Üftade, yeni evli kızı Feride, damadı Atif ve orta okul çağındaki oğlu Çetin ile mütevazı ve durağan bir hayat sürmektedir. Postacının pek nadir uğradığı eve gelen bir mektup okuma yazması olmayan Üftade Hanım'ı heyecanlandırmıştır. Mektup okunduğunda, Ata Bey'in senelerdir görüşmediği Anadolu'da yaşayan, kuzeni Yaşar'ın kızını ailenin yanına göndereceği, karşılama, kızın ve kendi masraflarının temini için yüklü bir miktar paranın da hazır edildiği bildirilmektedir. Aniden gelen para karı-kocayı memnun etse de, gelen kızın kaç yaşında olduğunun, durumunun izahı yoktur. Ata Bey, kuzeni birkaç defa evlendiğinden kızın kaç yaşında olabileceğini kestiremez. İstanbuldaki yakınlarından küçük bir araştırma yapmaya koyulur, fakat cevaplar da kendisini tatmin etmez. Nihayet kızın gelme vakti olduğunda karşılamak için gider. Ata Bey, sıradan bir köylü kızı beklerken, dünya güzeli, yirmi yaşlarına yakın bir kız yanına sokulur, kendisini tanıtır. Ayşen isimindeki kız, terbiyeli, nazik fakat girişken tavırlıdır. Ata Bey, şaşkın olduğu kadar düşüncelidir. İçgüveysi yaşadığı damadı bir hayli çapkındır. Aynı evde bu kadar güzel biriyle yaşaması akıl almamak kadar nadirdir. İlgüveysi yaşadığı damadı bir hayli çapkındır. Aynı evde bu kadar güzel biriyle yaşaması akıl almamak kadar nadirdir. İlgüveysi yaşadığı damadı bir hayli çapkındır. Aynı evde bu kadar güzel biriyle yaşaması akıl almamak kadar nadirdir. İlgüveysi yaşadığı damadı bir hayli çapkındır. Aynı evde bu kadar güzel biriyle yaşaması akıl almamak kadar nadirdir.

Ayşen, geldikten kısa bir süre sonra şehrin pahalı terzilerine gitmeye, evin tüm ihtiyaçlarını almaya, evdekileri değerli hediyelerle memnun etmeye başlar. Ata Bey ve ailesinin kısa zamanda tüm çevresi değişmiş, isimlerini bile bilmedikleri eğlence yerleri rutin uğrakları olmuştur. Ancak, Ayşen'in güzelliği, zerafeti kendilerini korkutmaktadır. Her gittiği mekanda Ayşen'in talipleri çıkmaktadır, bu adamlar hem zenginlikleri, hem de cemiyet hayatındaki nüfuzlarıyla dönemin tüm genç kızları için hayal olacak türdendir.

Ayşen, pahalı bir muhitte apartman tutmuş, Ata Bey ve ailesini yanına taşımıştır. Hizmetçili ve şöförülü bu evde herkesin keyfi yerindedir, sadece Feride ve Atif onlara katılmaz, Atif Ayşen'in sayesinde çevre edinmiş, ekonomik durumu iyi derecelere getirmiştir. Ata Bey, çoğu zaman Ayşen ile birlikte gezmelere katılır. Ayşen talipleri arasında düşünceli görünmektedir, ama hepsine yakın zamanda evleneceklermiş gibi ümit vermekte, hatta adamlar kendilerini Ayşen ile sözlü zannetmektedir. Ayşen, adamların hepsiyle gizli gizli buluşmaktadır, aileye de aralarındaki en varlıklılarını, en iyi huylusunu yakından tanırsa seçeceğini söylemektedir. Ata Bey, birkaç kez Ayşen'i uyarır. Ayşen, her ihtar aldığı anda ağlama krizleri geçirir, ardından Ata Bey'e yakın davranır, Ata Bey ise her seferinde Ayşen'e yenilerek kendisine emanet kızın her istediğini yapmasına göz yumar. Bu esnada Ata Bey, kızın taliplerinden Mısır Paşası Fervane yerine, İstanbul'un tanınmış tüccarlarından Sedefincilerin oğlu Rüştü ile evlenmesini yeğlemektedir. Paşa, Ayşen'i çok uzaklara götürecektir ancak, Rüştü ile evlenirse kız İstanbul'da kalacak, böylece kendisi de, hiç değilse O'nu her daim görebilecek, aşkını platonikte olsa yaşayabilecektir.

Ata Bey ve Üftade Hanım, Ayşen'in Rüştü ile nişanlanacaklarını düşünürken, kızın pasaport işlemlerini bile hazır ettiğini öğrenirler. Ayşen kısa zaman sonra tüm taliplerini hüsrana uğratarak Mısır Sarayına gelin olmuştur. Giderken de Ata Bey'e maaş bağlamıştır. Ancak, Ata Bey, Ayşen'in evlenmesinden sonra canlı cenazeye döner, Gedikpaşa'daki eve tekrar yerleşir. Ara sıra gazete ve mecmularda Ayşen'in resimlerini görerek mutlu olmakta veya Ayşen'den gelen mektupları beklemektedir. Ayşen gelin gideli birkaç sene olmuştur ki, eski talibi Rüştü, Ata Bey'i görmek ister. Genç adam buluştuğlarında kendisini epey şaşırtır; Ayşen ile aylardır mektuplaştıklarını, Ayşen'in şatafatlı hayattan ve kocasından bıktığını, Ata Bey'in evini özlediğini söylemektedir. Üstelik, Ayşen geldikten kısa bir zaman sonra evleneceklerini mutluluk içinde anlatmaktadır. Şimdi asıl sorun, Ayşen'in Paşa'dan nasıl kaçırılacağıdır. Ata Bey, kızın herhangi bir tehlikeye maruz kalmadan gelmesi için planlar yaparken, Ayşen'in gene mutlu mesut hallerdeki resimleri meydana çıkar. Ata Bey, yeniden araştırmaya koyulur; edindiği bilgi, Ayşen'in kocası ile gayet mutlu olduğu fakat morfine alıştığı, uyuşturucu tesiri ile yaptığını bilmediğidir. Paşa ise bunu öğrendiği vakit karısı için ne yapacağını şaşırmış, yurt dışında kendisini tedavi için canını dişine katmıştır. Ayşen gelmeyecektir. Ata Bey, duyduklarının sersemliği ve üzüntüsüyle ne yaptığını bilmez halde yollara koyulur. Yoğun trafikte duyduklarından sarhoş dolaşırken kaza geçirir, o an kendisinin sonu olur.

Temalar

Maddi Hırs Salt maddi zenginliğe odaklanan hayat gayesi, mutsuzluk getirebilir.

Doymumsuzluk Maddi ve manevi olarak aşırı uçlarda yaşayan insanlar, zaman içinde doymusuz olabilmektedir.

Kişiler

Ata Bey İstanbul'da ambar memurudur, ailesiyle birlikte mütevazı ve tekdüze hayatı olan ellili yaşlarda bir adamdır. Uzun süredir görüşmediği kuzeninden gelen mektupta emrivaki şekilde kuzeninin kızının yanlarına taşınacağı bildirilmektedir. İlk başta durumdan çekimser kalsa da, kuzeninin yolladığı para cazip gelir. Kız eve geldiğinde ise O'na aşık olur. Kızın her dediğini yapar. Yaşantısı tamamen değişir.

Ayşen Ata Bey'in kuzeni Yaşar Bey'in yirmili yaşlarda kızıdır. Annesini uzun yıllar önce kaybetmiş, kendisini severek evlat kabul eden analığı da ölünce babasından başka kimsesi kalmamıştır. Yaşar Bey, yoğun ticaret ve gezi hayatındadır. Kızının İstanbul'a yerleşmesini, kuzeninin O'nu himayesinde bulundurmasını istemiştir. Ayşen, küçük yerde büyümüş bir kızdır, ancak saf bir köylü kızı değildir. Gözü yükseklerde, her şeyin en iyisini isteyen bir yapıdadır.

Üftade Hanım Ata Bey'in karısıdır. Evine, ailesine bağlı bir hanımdır fakat gerek fiziksel olarak, gerek se görgüsüyle kocasını tatmin edememektedir.

Yaşar Bey Ayşen'in babası, Ata Bey'in kuzenidir. Kaçakçılık yoluyla çok para kazanmıştır.

Feride Ata Bey ve Üftade Hanım'ın kızıdır. Kocasını Atif ile birlikte baba evinde yaşamaktadırlar.

Damat Atif Feride'nin kocasıdır. Çapkın bir adam olduğundan, Ayşen'in eve gelişi herkesi korkutur fakat Atif Ayşen ile hiç alakadar olmaz.

Çetin Ata Bey ve Üftade Hanım'ın ortaokul yaşlarındaki oğullarıdır.

Alımsız oğulları Yaşar'ın İstanbul'da ticaret yaptığı zengin ortaklarıdır. Ayşen'e babası, Alımsız oğullarından her istediği vakit para almasını tembihlemiştir.

Sedefinciler İstanbul yerlisi, zengin aile. Oğulları Rüştü Ayşen'e aşık olur ancak aile tasvip etmez.

Rüştü Sedefincilerin oğludur. Ayşen'e aşıktır.

Serin Rüştü'nün kız kardeşi.

Katip İsmail Bey Rüştü'nün yakınıdır. Dalkavuk bir karakterdir.

Mesture Hanım İsmail Bey'in karısıdır.

Berin Mesture'nin kız kardeşidir.

Deniz Mesture ve Katip İsmail Bey'in kızıdır.

Faruk Senai Bey Büyükelçi, Ayşen'e taliptir.

Fervane Paşa Mısır Paşasıdır. Ayşen'e aşık olur, evlenirler. Ayşen uyuşturucu müptelası olunca, var gücüyle karısını tedavi ettirmeye uğraşır.

Günname Ayşen'in hizmetçisi.

ANA KARAKTERLER

ATA (Yumuşak Huylu)

Karakter Ellili yaşlarında, karısı, kızı, damadı ve oğlu ile mmütevazi bir hayat yaşayan ambar memurudur. Yaşamının akışını evlerine emrivaki şekilde konuk gelen Ayşen değiştirir. İlk etapta çıkarıcı bir karakter olduğu için kızın gelişini kabullenir. Fakat, Ata Bey, kızı ilk gördüğü günden beri aşık olur ve çapkınlığından her dediğini yapar. Aslen geri kafalı bir yapıdadır,ancak, Ayşen'e karşı koyabilecek gücü de kendinde bulamaz. Sürekli kaygıları ile boğuşan bir ruh hali mevcuttur.

Aktiviter Ata Bey, Ayşen evlerine konuk gelene kadar, Gedikpaşadaki evinden nadir çıkan, sosyal hayatı olmayan bir adamdır. Ayşen'in gelişi, evin düzenini değişime uğrattığı gibi, Ata Bey'in de cemiyet hayatının bir parçası olmasını sağlar. Ata Bey, artık, pahalı gazinolara gitmekten, klüplerde şarkı dinleyip, içki içmekten hoşlanan bir adamdır. Ancak, en sevdiği aktivite her nerede olurlarsa olsunlar Ayşen'in yanında bulunmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Yumuşak Huylu Ata Bey, ılımlı tabiatı, yumuşak huyu ile bilinen bir adamdı. Ancak, kritik zamanlarda usulca söylediği laflar bile ailesi üzerinde derin tesir yaratır, saygı görürdü. "Yumuşak tabiatlıydı ama ailesi üzerinde nüfuzluydu."

Kaygılı Emrivaki olarak evine gelen misafirin güzelliği, Ata Bey'i kaygılandırıyor. Ayşen'i ilk gördüğünde de kaygılarında ne kadar haklı olduğunu anladı. Aslen çapkın damadı Atif için korkar görünse de, kendisi için de kaygılanıyordu. " 'Olamaz' diyordu. 'Nafile peşime takıp götürmeyeyim... Temelimizden sarsılır, yıkılırız...Bari cirkin, eciş bücüş bir şey olsa. Sülün gibi, ceylan gibi aksine!'"

Çıkarıcı Akraba kızını zoraki misafirliği ilk etapta Ata Bey'in hoşuna gitmese de, Ayşen'in babasının şehirdeki ünlü tüccarlarla ahbablığı, yakın zamanda Beyoğlu'nda bir apartman alacak olması, Ata Bey'in iştahını kabarttı. "Ata Efendi de düşüncede...İki noktaya ehemmiyet veriyor. Yaşar'dan kendisine bir fayda gelebilir; öbürü Ayşen'e iyi muamele etmekle makul bir harekette bulunmuştur. Bir şeye daha memnun; şu güzel kız, layık olduğu hayatı sürecektir. Hem zengin bir akrabadan doğrudan doğruya hayır beklenmese isminden bile istifade mümkündür. Hülâsa vaziyet lehinedir, hepsinin lehine." Ayşen'in talipleri çıktığında, Ata Bey, kızın hem yakınında olması, hem de maddi olarak menfaat sağlamak için Sedefinciler'in oğlu ile evlenmesini arzu ediyordu. "Muhakkak en iyi tavsiye şekli Ayşen'in bu delikanlı ile evlenmesi. Kendisinden ancak o takdirde büsbütün ayrılmamış olurum; sık sık görürüm. Sedefin ticarethanesinde mevkiim sağlamlanır. Hemen hemen bir kayınpeder vaziyeti... Üftade ile Çetin, kızdan hediyeye mediyeye yine bir şeyler çıkarırlar."

Geri Kafalı Ata Bey, cemiyet hayatınba ilk katıldığı zamanlarda özellikle plaja gittiğinde, kadın erkek çıplak olunmasından rahatsız oluyor, geri kafalı karakteriyle bu durumu kaldıramıyordu. "Mayolu erkekle bir masada ve karısı yanında oturup bira içeceği hatırından geçmezdi. Haydi, Üftade kırkını aşmış, fazla gösteren bir kadın. Şimdi ötekiler sökün ederse?"

Çapkın Ata Bey Üftade Hanım ile uzun yıllardan beri evliyedi fakat Ayşen'e de aşık olmuştu. Zaman zaman de Ayşen'in hizmetçisi Günname'yi göz hapsine alır, çapkın ruhuyula arzu ederdi. "Battaniyeyi örterken üzerine eğilen Günname'yi bu kadar vakadan sonra yine de yanına çekmek arzusu duyduğuna şaştı. Heyecanlar erkekleri büsbütün azdırıyordu; lakin kadınlarda böyle oacaktı ki, hizmetçi kızın adeta o hareketi beklediğini sezmişti."

Kurnaz Yaşar Bey, ata Bey'e kızının ihtiyaçlarını karşılaması için hatırı sayılır miktarda para yollamıştı, ancak, Ata Bey parayı sanki kendi cebinden harcıyormuş gibi davranıyor, kurnazlık ediyordu. Ayşen, evde kendisine yeni bir karyola alındığını görünce sevinmiş, parasını ödemek istemişti, Ata yine çıkarına uygun davrandı. " ' Sen karışma bu işe! Baban dönünce hesaplaşırız' Halbuki parayı Yaşar'ın yolladığı üçyüz liradan sarf etmişti; kızı o ciheti hiç söylemedi; belki bilmiyordu; durup dururken anlatmak lüzumsuzdur; böyle şeyleri müphem geçersin olur biter; eğer haberi yoksa minnetarlık duyar, daha uysal davranır."

Ayşen (Hissiz)

Karakter Yirmili yaşlarında olan Ayşen, annesini ondört yaşındayken kaybetmiş, kendisini evladı gibi kabul eden analığı ve babası ile Düzce'de büyümüş genç bir kızdır. Ticarete epey ilerleyen babası, karısını kaybedip işleri için sürekli seyahat etmek zorunda kalınca Ayşen'i kuzeninin yanına yollar. Gelecek kızın herkes sıradan bir köylü kızı olacağını düşünürken, uzun boylu,altın saçlı, güzeller güzeli Ayşen ilk andan itibaren çevresini büyüler. Güzelliğinin bir hayli bilincindedir, gözü hep yükseklerde,snob, süsü ve şatafatı seven, gösterişten hoşlanan,bencil, paragöz bir karakterdir. Menfaatleri için sürekli herkesi ve her şeyi irdeler. Kimseye his

bezlemez, eleştirildiğinde de ağlayarak dikkati dağıtır. Her şeyin en fazlasını seven Ayşen, zaman içinde doyumsuzluğundan uyuşturucuya da merak sarar.

Aktiviteler Ayşen'in aktiviteleri hep kendisini daha iyi gösterecek veya daha ileri mertebelere taşıyacak olanlardır. İngilizce ve Fransızca kursları alır. Alışveriş yapmayı ve pahalı terzilere sık sık gitmeyi olağan uğraşları haline getirmiştir. Günün ilerleyen vakitlerinde de cemiyet hayatına katılır, klüplere veya gazinolara giderek zaman geçirmeyi sever.

ÖRNEK ANILAR

Süslü Ayşen geldiğinde Ata Bey ve ailesi kızın güzelliğinden endişeye düşmüş, etrafında mütemadiyen odaklanan erkelerin gözlerinden ve davranışlarından telaşlanmıştı. Ayşen'in de huyunu bilmediklerinden, kızın bu durumda ne yapacağını kestiremiyorlardı. Fakat, Üftade Hanım, kocasına; kızın asla erkek merakı olmadığını, tek süse ilgisini söylemişti. "Yok! O tarakta bezi yok: gözü hep süste, tuvalet, kürk, cevahir gibi şeylerde. Öbür gün Mahmutpaşa yokuşuna giderken Kapalıçarşı'daki kuyumcular arasından geçireceğim. Görsün şıkır şıkır bilezikleri, pantantifleri, göğüs iğnelerini...Haspa! Malın en pahalısını seçiyor: iyisini, zarifini anlıyor, doğrusu. Bavulunda altın bilezikler gözüme ilişti. Galiba kabadır diye takmıyor."

Heyecanlı Ayşen, İstanbul'da yeni gezmelere başladığı vakit epey heyecanlı davranıyordu. "Florya'ya indiler. Ayşen, Haydarpaşa'ya geldiği gün olduğu gibi yürümesini şaşırıldı, Feride'ye sokuldu"

Ağırbaşlı Ayşen, ağırbaşlı bir kızdı. Bu halleriyle hem nam salmış çapkın delikanlılar terbiyelerini takınır, diğerleri ise mesafelerini bilirdi. "kızın ağırbaşlılığı karşısında çarçur balıklarının, yani parasız pulsuz gençlerin şaşırakaldıklarını söylüyordu. Rüştü de şaşalamış ya...Planını değiştirmiş, himaye edici bir vaziyet almış; hatta terbiyesini bile takınmış. Ciddi görünerek göze girmeye çalışıyormuş."

Snob Ayşen, değişen muhitiyle bazı alışkanlıklarını da değiştirmiş, snob bir kız olmuştu. "Apartmana taşındıktan sonradır ki, Ayşen birdenbire muhitini ve eğlence şekillerini değiştirmişti. Artık önüne gelenle sinemaya değil, en iyilerine gidiyordu; Ayaspaşa'daki bahçeli pastacıda Berin ile çay içiyor, büyük otel ve gazinolarda yemek yemeğe alışıyordu." Ayşen sıradan hiç bir şeye kendini layık görmezdi. "Günde birkaç defa ılık sudan geçen, vücuduna ipekten başka çamaşır veya kumaş sürünmeyen, aslındaki güzelliği para sayesinde daha da kıymetlendiren bu kızın isteyerek sokulduğu tek insan, Ata'dır."

Bencil Ayşen sadece kendi nefsinin düşünen, bencil bir kızdı. "Ayşen yalnız kendi nefsinin düşünüyor; kendi güzelliğine, süsüne, şatafatına aklını vermiş; kendisine aşık."

Paragöz/ Hissiz Ayşen'in çok sayıda erkeğe umut vermesinin sebebi, hepsini yakından tanıyarak, kimin en zengin olduğunu bulmaktı. Ata, bu duruma çok kızıyor, söyleniyordu. "İğrenmiyor demek! Din, iman da yok kafirin kızında! Sanki satılık cariye. Parayı en çok sayana, kimdir, nedir, düşünmeden salına salına gidecek. Çok hissiz mahluk."

Gösteriş Meraklısı Ata, Ayşen'i değerlendirdiğinde, kızın alabildiğine gösteriş meraklısı olduğunu anlıyor, hiddetleniyordu. "kızda başka his yok. Sadece şatafat! Doktor hakılı söylemişti; ne analık duygusu olur, ne koca muhabbeti böylesinde! Çocuk doğurması bile anne şefkatiyle değil, onu süslü püslü giydirmek, yine süslü püslü giyinmiş bir dadının sürdürdüğü- neydi bakayım, aerodinamik galiba bir arabaya koyarak dantelalar içinde şuna buna göstermek için ister. Rüştü nihayet onu Cadillac ile avladı."

Sulugöz Ayşen, başı her sıkıştığında ağlayarak dikkati dağıtmayı başarır. Ancak, Ata Bey bir süre sonra kızın bu huyunu keşfeder. "Ata, kızın ilk günden beri ağlama meraklısı olduğunu ve krizin çabuk geçeceğini bildiğinden telaş etmeden seyrediyor."

Cüretkar Ata, Ayşen'in gizli maceralarını öğrendiğinde hiddetlendi, fakat Ayşen kendisinden hiç korkmadı, hatta cüretkar davrandı. "Ne tuhaf mahluklar şu erkeler! Hepsini bir bir yazıyorlar mı? Niçin? Ne lüzum var? Öpmüştüm çocuğu...Bunu da mı yazmış?"

Kendini Beğenmiş Ayşen, güzelliğinin ve zerafetinin fazlasıyla farkında, son derece kendini beğenmiş bir kızdı, bunu Ata'ya da dile getirmekten çekinmezdi. "Gezip dolaştığımız yerlerde gördüğün bütün kızlardan daha güzel, daha kibar, bambaşka tipte, bambaşka karakterde değil miyim ben?"